

(سلام الله علیها) فاطمه (علیه السلام) الگوی مهدی

حجة الاسلام سیدفتح حکمت منش
از حوزه علمیه اصفهان

● مقدمه:

اراده‌ی حضرت حق تبارک و تعالی بر آن تعلق گرفت که بشر خاکی را به افتخاری افلاکی نایل گرداند و در سایه‌ی رحمت حضرت ختمی مرتبت، محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) انوار حوریه‌ی ای از جنس انسان به نام فاطمه زهرا (سلام الله علیها) را به انسان‌ها در همه اعصار نشان داد تا اسوه‌ی حسنه‌ی برای تمام زنان و مردان در طول تاریخ باشد. اگر الگوهای تاریخ با گذر زمان فراموش می‌شوند، اما الگوی بی نظیر قرآن روز به روز بدیعت‌ر جلوه می‌کند و دل‌های جدیدی به سوی خود جذب می‌کند و گوهر فسرده و غبار گرفته‌ی جان‌تأسی کنندگان را صفا می‌دهد بطوری که در زلال کوثر او نور افشانی می‌نمایند.

الگویی چنین زیبا، جاودانه و ماندگار چگونه در مقابل ما می‌درخشد؟ می‌توان در پاسخ گفت: زیرا مصلح و منجی عدالت‌گستر جهان حضرت بقیه‌الله (عج) حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) را الگوی تمام عیار خود می‌دانند و اینچنین فرموده‌اند:

« انّ لى فى ابنة رسول الله (صلّى الله عليه وآله) أسوة حسنة) (۱)
همانا برای من در دختر رسول الله (که درود خدا بر هر دوی آنها و
آل پاکشان باد) الگوی پسندیده‌ای است
در این مقاله به پاسخ این سؤال می‌پردازیم که: چرا حضرت زهراى
مرضیه (سلام الله علیها) الگوی حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه
الشریف) می‌باشند؟

● شخصیت الگویی حضرت زهرا (سلام الله علیها)

– شخصیت الگو، باید جلوه‌ی تمام نمایی از منظومه‌ی
شایستگیهای فردی؛ اجتماعی؛ سیاسی و فرهنگی و آینه‌ی شوق آفرینی
از زیبایی‌های اخلاقی و رفتاری برای الگو پذیران باشد تا مورد توجه
قرار گیرد.

بی تردید افراد متعددی می‌توانند شایسته و سعادتمند باشند، اما
هرکسی به سادگی نمی‌تواند مدل و راهبر گردد، الگو شدن، پیش زمینه‌ها
و سازمان دهنده‌هایی را می‌طلبد که فراهم شدن همه‌ی آنها در یک فرد؛
به ندرت اتفاق می‌افتد.

– کوثر نور افشان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، با توجه به چهار
عنصر تعیین کننده به این موفقیت والا دست یافت. هر زمان این عناصر
در شخصی، متجلی شود می‌توان از او انتظار کارآمدی و تأثیرگذاری‌های
شگرف را داشت. این عناصر عبارتند از:

الف) پایگاه ممتاز اجتماعی (مقام و منزلت)

برخوردارى حسن سابقه، سلامت و اعتبار خانوادگی، حسن شهرت
در مددکاری به درماندگان و محرومان و در اختیار داشتن ابزارهای
اقتدار و نفوذ و داشتن شرافت و اصالت در نسل. عواملی هستند که
می‌توانند در اسوه شدن شخصیت الگو مؤثر باشند.

بر این اساس وقتی به سیره‌ی فاطمه زهرا (سلام الله علیها) می‌نگریم
او از مادری بزرگوار همچون خدیجه که صاحب کمال و جمال و مال و

پاکیزه و خردمند و آینده نگر و ژرف اندیش و برخوردار از عفاف و نجابت و پاکدامنی که او را طاهره می‌گفتند، بهره مند بوده است مادری که همه ی خانواده‌اش دانشمند، فداکار و حامی از خانه ی کعبه بودند و پدر و نیاکان پدرش همه از موحدان و حق باوران ابراهیمی بودند که ذرّه‌ای از غبار شرک بر آینه ی ایمان آنها ننشسته بود و پدرش از نسل انبیاء و اولیاء بود که مستجمع جمیع کمالات و مکرمات و فضایل بود.

ب) شخصیت سالم:

انسان سالم؛ هدفمند، و متعادل، مشتاق دانستن فهمیدن است. او حق مدار و شایسته سالار است و در اثر دقت در روابط عالم هستی و تدبّر در آفرینش بر سر عالم بقا، دنیا را به عنوان پل برای آخرت مورد توجه قرار داده و جریان‌های شهوت و غضب و دنیا طلبی و محدود انگاری را به نیروی عقل و اراده حق طلبانه به کنترل منطقی خود درآورده است.

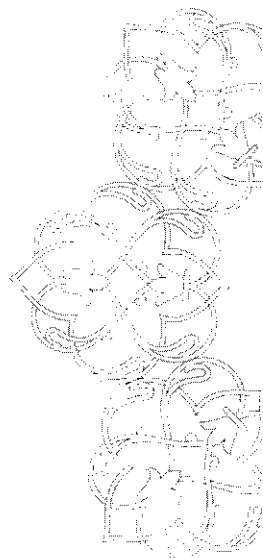
بر اساس این عنصر می‌توان گفت که:

فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در اخلاق نیک و خلق و خوی، آینه ی تمام نمای پدر بود. از این رو شخصیت او نیز بسان پدر عظیم بود. مناسب است به جلوه هایی از سلامت و عظمت شخصیت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) اشاره کنیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

● **صبر:** رتال جامع علوم انسانی

صبر از شاخصه های مهم ایمان به معبود مطلق است، که حضرت صدیقه کبری (سلام الله علیها) شکل عاشقانه، آن را در محضر خدای متعال متبلور ساخته بود. از شعب ابی طالب گرفته و تجربه راه افتادنش بر ریگ های تفتیده ی شعب و تا هجرتی طاقت فرسا با سختی های بین راه و مقابله با عوامل ابوسفیان و پرستاری از پدر و همسر از جراحات در جنگ های صدر اسلام و مراقبت از مجروحان جبهه، تا مشکلات بچه داری و تربیت فرزندان و نظافت خانه و دستاس کردنش، و دستان پرتاولش. (۲)

با این حال حین آرد کردن گندم با دستان مجروحش آیه ی شریفه (و لِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّكَ مِنَ الْأُولَى) (۳) را زمزمه می کرد وقتی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) وارد خانه شد و با دیدن این منظره اشک در چشمان آسمانیش حلقه می زد و او را می ستود که حقا پاره تن منی دخترم» (۴) اینها همه جلوه های صبر سید زنان عالم است که در محضر دوست، عاشقانه آیات الهی را نجوا می کند و زندگی را برای اهل خانه زیبا می سازد.

● ایثار و اتقاق:

ایثار واژه ای آشنا، حاکی از اوج ایمان به خالق هستی بخش است، هدیه ای که صاحبش به آن شدید احتیاج دارد، اما به خاطر حبّ و محبّت به معبود، بدون هیچ چشم داشتی به دیگری می بخشد، آنهم با چهره ای خوش و کلامی شیرین در شب زفاف؛ هر عروسی آرزو دارد او را در زیباترین لباس عروسیش ببینند اما آنگاه که سائلی از او تقاضای لباس می کند بی درنگ لباس عروسیش را به او می بخشد و با لباسی که در خانه پدر داشته وارد خانه شوهر می شود (۵) و در شأنش باید به آیه ی لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون اشاره کرد.

● اتقاق:

بعد دیگری از جلوه های رفتاری فاطمه زهرا (سلام الله علیها) اتقاق است؛ ایشان از زیبایی ها و زیورهای زندگی خود می گاهد تا شادیش را با دیگران قسمت کند و با دیدن سادی دیگران شاد شود. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بر دخترش وارد شد و گردنبنندی از طلا که امیرالمؤمنین (علیه السلام) از درآمد خود برای فاطمه (سلام الله علیها) خریده بود را نگریست، پیامبر (صلی الله علیه و آله) به دخترش فرمود: « فریب این را مخوری که مردم بگویند « فاطمه دختر محمد است، اما تو لباس جباران بر تن کنی»

فاطمه (سلام الله علیها) چون این سخن را از پدر شنید، سریع گردنبنند را باز کرد، آن را فروخت تا غلام یا کنیزی بخرد و در راه خدا آزاد

کند لبخند رضایت را بر سیمای پدر مشاهده کند قرآن کریم با آیه
(يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا) به تجسّم ایثار و
اتفاق حضرت زهراى مرضيه (سلام الله عليها) پرداخته است. (۸)

● مهمان نوازی:

از دیگر جلوه‌های اخلاقی حضرت، مهمان نوازی و انجام بهترین
پذیرایی در حد ممکن است. در روایات آمده است روزی هنگام غروب
گرسنه ای به پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) مراجعه کرد و حضرت آن
مرد گرسنه را به علی (علیه السلام) راهنمایی کردند و حضرت علی (علیه
السلام) پس از هماهنگی فاطمه آن مرد را به خانه آوردند و حضرت
فاطمه غذای اندک موجود برای شام خانواده را که فقط برای سیر کردن
یک نفر کافی بود مقابل او نهادند و میهمان را بر خود مقدم شمردند و
بچه‌ها را با محبت خواباندند و حضرت علی (علیه السلام) شعله‌ی چراغ
را خاموش کردند تا آن مرد گرسنه بر سر سفره غذای موجود را با آرامش
بخورد و سیر شود (۸)

از دیگر جلوه‌های سلامت شخصیتی حضرت فاطمه زهرا (س) موارد
زیر است:

۱- پیراستگی از زنگار گناه (إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
بَيْتٍ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا) (۱۰)

۲- عاقبت اندیشی و آخرت طلبی: (در شب عروسی همراه امیر والایی‌ها
به یاد نعمات الهی با هم به عبادت و نماز برخاستند)

۳- مثبت اندیشی: (در برابر قطرات اشک پیامبر (صلی الله علیه و آله)
بر سختی‌های زندگی، فرمود: خدا را بر تمام نعمت‌هایش ستایش
می‌کنم و بر بخشش‌های باطنی پرشکوهش سپاس می‌گذارم. (۱۲)

۴- هدفمندی و منطق‌مداری: (ای مردم بدانید که من فاطمه، همواره
گفتم بر اساس حق و عدالت و هدفدار بوده‌ام است و سخنانی ناروا و بی
اساس نمی‌گویم. (۱۳)

۵- راستگویی و درست‌کرداری: (عایشه می‌گوید به خدا سوگند در

- ۶- کشتی پهلو گرفته، سید مهدی شجاعی، صفحه ۱۳۴.
- ۷- اسوة النساء، سید محمد بهارنچی، صفحه ۱۰۴.
- ۸- سوره انسان، آیه ۸.
- ۹- اسوة النساء، سید محمد بهارنچی، صفحه ۸۹.
- ۱۰- سوره احزاب، آیه ۳۳.
- ۱۱- احتجاج طبرسی، ص ۱۳۳.
- ۱۲- سفینه البحار، ج ۱، صفحه ۵۷۱.
- ۱۳- بحار الانوار، ج ۴۳، صفحه ۸۱.

دنیا هیچ کس را جز پدرش در راستی گفتار و کردار بسان فاطمه (سلام الله علیها) ندیدم. (۱۴)

ج) حضور در عرصه ها:

الگوی کارآمد در هر عرصه ای، مسوولانه، فعال و با طرح و برنامه وارد می شود و نقش محوری دارد و جریان ساز می گردد.

فاطمه ی زهرا (سلام الله علیها) در همه ی ابعاد و عرصه های علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی حضور فعالانه داشته است. جلوه هایی از این حضور را در این موارد می یابیم:

۱- ساحت علمی:

او همواره گفتگوی دوستانه؛ علمی و معنوی با همتای اندیشمندان خویش علی بن ابی طالب (علیه السلام) داشت و گاه به داوری و روشنگری مراجعات علمی و مناظرات علمی زنان مهاجر و انصار می پرداخت (۱۶) و برای آنها تفسیر قرآن و معارف دین می گفت و یا به حفظ قرآن یا کتابت آن می پرداخت (۱۷) و یا به سخنرانی، سُرَایندگی شعر تعلیم و تربیت فرزندانای هوشمند خلاق و متعادل مشغول بود (۱۸)

۲- امداد رسانی:

حضرت فاطمه (سلام الله علیها) در کنار همه ی فعالیت های کارآمد، به وقت رزم و جهاد همراه گروهی از زنان به امداد رزمندگان می پرداخت یا در منازل و مساجد به امید بخشی و افزایش روحیه خانواده رزمندگان اقدام می کرد و یا در عرصه هایی همچون صحنه مباحثه نقش محوری داشت.

د) مدیریت بحران:

شاه بیت و آخرین عنصر شخصیتی الگو؛ مدیریت بحران ها است، اساساً الگو و راهبر کسی است که از مرز تعادل خارج نشده و هیجان های مختلف را مدیریت نموده و در بحران ها قدرت مسأله یابی، همه جانبه نگری؛ معضل شناسی؛ توجه به ظرفیت های مصرف نشده و مشخص

۱۴- عوالم العلوم، صفحه ۱۲۸.

۱۵- بحارالانوار، ج ۴۳، صفحه ۸.

۱۶- تفسیر امام حسن عسکری (علیه السلام) حدیث ۲۲۹.

۱۷- بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۹۲.

۱۸- بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۲۸۶.

کردن سهم ارکان مختلف در کنترل بحران‌ها و تبدیل کردن تهدیدها به فرصت‌ها را، به خوبی می‌توان یافت.

حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در زندگی فردی و اجتماعی خویش با بحران‌های متعددی رو به رو بود که او در برابر همه‌ی این بحران‌ها بسیار عاقلانه و عالمانه ایستاده و آن تهدیدها را به فرصت‌های روشنگری و آگاهی بخشی تبدیل نموده است. جلوه‌هایی از این مدیریت را در این موارد می‌یابیم:

۱- برخورد با اندیشه‌های خرافی جامعه‌ی عرب که برای زنان و دختران جایگاه و منزلتی قائل نبودند.

۲- حضور در شعب ابی طالب به عنوان دختر اول شخص اسلام.

۳- برخورد با توطئه‌های منافقان و کینه توزان و حسودان که تاب اندیشه‌های حق طلبانه او را نداشتند.

۴- ایستادگی در برابر همه‌ی مشکلات، تهدیدها و جنگ‌های مکرر صدر اسلام که شوهرش به عنوان افسر کارآمد ستاد جنگ پیامبر (صلی الله علیه و آله) باید حضوری چشمگیر می‌داشت.

۵- مقاومت در برابر وضعیت اقتصادی مشکل و سخت در صدر اسلام، که گاه روزها از کمترین مواد غذایی محروم بودند.

۶- مدیریت خانه و خانواده در غیاب مکرر همسر و تربیت فرزندان شاداب، نظیف و زیبا و خانه‌ای آباد و آرام و باصفا.

۷- بهره‌گیری از عبادات، دعا و مناجات و به عبارتی نماز و صبر در برابر همه‌ی سختی‌ها و مشکلات.

۸- حضور سیاسی فعال فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در دفاع از ولایت تا مرز جان‌بازی و شهادت (۲۲)

.... و اما اگر حضرت مهدی (علیه السلام) مادر بزرگوارشان را الگو قرار داده‌اند ما هم به تبعیت از امام عصر مان و از سر آگاهی و شوق باید خود را محتاج‌تر از قبل به این الگوی آسمانی بدانیم و به شناسایی عناصر کارآمد این الگو برای پاسخ به پرسش‌های نسل و زمان خود پردازیم. ان شاء الله.

والسلام

